

PRESUDA SUDA (veliko vijeće)

24. siječnja 2012. (*)

„Socijalna politika — Direktiva 2003/88/EZ — Članak 7. — Pravo na plaćeni godišnji odmor — Uvjet za ostvarivanje prava koji je utvrđen nacionalnim propisom — Izostanak radnika — Duljina prava na odmor na temelju prirode izostanka — Nacionalni propis suprotan Direktivi 2003/88 — Uloga nacionalnog suda”

U predmetu C-282/10,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Cour de cassation (Francuska) odlukom od 2. lipnja 2010., koju je Sud zaprimio 7. lipnja 2010., u postupku

Maribel Dominguez

protiv

Centre informatique du Centre Ouest Atlantique,

Préfet de la région Centre,

SUD (veliko vijeće)

u sastavu: V. Skouris, predsjednik, A. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts i U. Lõhmus, predsjednici vijeća, A. Rosas, E. Levits (izvjestitelj), A. Ó Caoimh, L. Bay Larsen, T. von Danwitz i A. Arabadjiev, suci,

nezavisna odvjetnica: V. Trstenjak,

tajnik: R. Šereš, administratorica,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 17. svibnja 2011.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za M. Dominguez, H. Masse-Dessen i V. Lokiec, *avocats*,
- za Centre informatique du Centre Ouest Atlantique, D. Célice, *avocat*,
- za francusku vladu, G. de Bergues, A. Czubinski i N. Rouam, u svojstvu agenata,
- za dansku vladu, S. Juul Jørgensen, u svojstvu agenta,
- za nizozemsku vladu, C. Wissels i M. Noort, u svojstvu agenata,
- za Europsku komisiju, M. van Beek i M. Van Hoof, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisne odvjetnice na raspravi održanoj 8. rujna 2011.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 7. Direktive 2003/88/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 4. studenoga 2003. o određenim vidovima organizacije radnog vremena (SL L 299, str. 9.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 5., svezak 2., str. 31. - 41.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između M. Dominguez i njezinog poslodavca, Centre informatique du Centre Ouest Atlantique (u daljnjem tekstu: CICOA), u vezi sa zahtjevom M. Dominguez za pravo na plaćeni godišnji odmor koji nije iskorišten u razdoblju između studenoga 2005. i siječnja 2007. zbog izostanka s posla odobrenog nakon nesreće i, podredno, za isplatu naknade.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Članak 1. Direktive 2003/88 predviđa:

„Svrha i opseg

1. Ova Direktiva postavlja minimalne sigurnosne i zdravstvene uvjete za organizaciju radnog vremena.

2. Ova se Direktiva primjenjuje na:

(a) najkraća razdoblja [...] godišnjeg odmora [...]

[...]”

- 4 Članak 7. te direktive glasi kako slijedi:

„Godišnji odmor

1. Države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi svaki radnik imao pravo na plaćeni godišnji odmor u trajanju od najmanje četiri tjedna, ovisno o uvjetima za stjecanje prava i za odobravanje takvog odmora utvrđenim nacionalnim propisima i/ili praksom.

2. Najkraći plaćeni godišnji odmor ne može se zamijeniti novčanom naknadom, osim u slučaju prestanka radnog odnosa.”

5 Članak 15. te direktive predviđa:

„Povoljniji propisi

Ova Direktiva ne dovodi u pitanje pravo država članica da primjenjuju ili donose zakone i druge propise povoljnije za zaštitu sigurnosti i zdravlja radnika odnosno da olakšavaju ili dopuštaju primjenu kolektivnih ugovora ili sporazuma između socijalnih partnera povoljnijih za zaštitu sigurnosti i zdravlja radnika.”

6 Članak 17. Direktive 2003/88 predviđa da države članice mogu odstupati od određenih odredaba ove Direktive. Nikakvo odstupanje nije dopušteno u vezi s člankom 7. te Direktive.

Nacionalno pravo

7 Članak L. 223-2 alineja 1. Zakonika o radu (Code du travail) predviđa:

„Radnik koji je tijekom referentne godine bio zaposlen kod istog poslodavca u trajanju koje je jednako najkraćem razdoblju od mjesec dana stvarnog rada ima pravo na odmor čije se trajanje izračunava na temelju dva i pol radna dana za svaki mjesec proveden na radu, pod uvjetom da ukupno trajanje odmora koji se može zatražiti ne prelazi trideset radnih dana.”

8 Članak L. 223-4 Zakonika o radu propisuje:

„Razdoblja istovjetna trajanju od četiri tjedna ili dvadeset i četiri radna dana izjednačavaju se s razdobljem od jednog mjeseca stvarnog rada u svrhu izračunavanja duljine odmora. Razdoblja plaćenog odmora, zamjenskog odmora [...], razdoblja roditeljnog dopusta [...], dopusta stečenog radi smanjenog radnog vremena i razdoblja u neprekidnom trajanju od najviše godine dana tijekom kojeg je izvršenje ugovora o radu obustavljeno zbog nesreće na radu ili profesionalne bolesti, smatraju se razdobljima stvarnog rada [...].”

9 Članak XIV. tipskih pravila priloženih nacionalnom kolektivnom ugovoru za osoblje zaposleno u tijelima socijalne sigurnosti u stavku 4. predviđa:

„Pravo na godišnji odmor ne ostvaruje se u određenoj godini u kojoj je došlo do izostanaka zbog bolesti ili dugotrajne bolesti koja je dovela do prekida rada od dvanaest uzastopnih mjeseci ili više, [...] stjecanje prava na odmor započinje ponovno s datumom povratka na posao, pri čemu se trajanje odmora izračunava razmjerno vremenu stvarnog rada koje još nije rezultiralo dodjelom godišnjeg odmora.”

Glavni postupak i prethodna pitanja

10 Za M. Dominguez, koja je zaposlena u CICOA od 1987., vrijedi kolektivni ugovor za osoblje zaposleno u tijelima socijalne sigurnosti. Nakon nesreće na putu od svojeg doma do radnog mjesta izostala je s posla u razdoblju od 3. studenoga 2005. do 7. siječnja 2007.

- 11 M. Dominguez podnijela je tužbu radnom sudu („jurisdiction prud’homale”) i potom na Cour d’appel de Limoges (prizivni sud u Limogesu) tražeći da joj se priznaju 22,5 dana plaćenog odmora za to razdoblje i, podredno, da joj se isplati naknada umjesto odmora.
- 12 Budući da su ti sudovi odbili njezine tužbe, M. Dominguez je podnijela žalbu u kasacijskom postupku. Ona tvrdi da je nesreća na putu na posao ili s posla nesreća na radu i obuhvaćena je istim mjerama kao nesreća na radu. Stoga na temelju članka L. 223-4 Zakonika o radu razdoblje prekida njezinog radnog odnosa nakon nesreće na putu na posao treba poistovjetiti sa stvarnim vremenom rada za potrebe izračuna njezinog plaćenog dopusta.
- 13 S obzirom na sudsku praksu Suda u vezi s člankom 7. Direktive 2003/88, Cour de cassation (francuski kasacijski sud) nije bio siguran jesu li odgovarajuće nacionalne odredbe u skladu s tim člankom.
- 14 U tim je uvjetima Cour de cassation odlučio prekinuti postupak i postaviti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Treba li članak 7. stavak 1. Direktive 2003/88 [...] tumačiti tako da su mu protivne nacionalne odredbe ili prakse koje pravo na plaćeni godišnji odmor uvjetuju najkraćim razdobljem od deset dana (ili mjesec dana) stvarnog rada tijekom referentnog razdoblja?
2. Ako je odgovor na prvo pitanje potvrđan, zahtijeva li članak 7. Direktive 2003/88 [...], koji nameće posebnu obvezu poslodavcu da radniku koji je zbog zdravstvenih razloga izostao s posla godinu dana ili dulje daje pravo na plaćeni odmor, da nacionalni sudac koji odlučuje u postupku između dvaju pojedinaca izuzme oprečnu nacionalnu odredbu koja u takvom slučaju pravo na plaćeni godišnji odmor uvjetuje stvarnim radom u trajanju od najmanje deset dana tijekom referentne godine?
3. S obzirom da članak 7. Direktive 2003/88/EZ ne radi razliku između radnika prema tome je li razlog izostanka s posla tijekom referentnog razdoblja nesreća na radu, profesionalna bolest, nesreća na putu na posao ili s posla ili neprofesionalna bolest, imaju li na temelju tog teksta radnici pravo na plaćeni odmor u istom trajanju bez obzira na razlog njihovog izostanka zbog zdravstvenih razloga, ili taj tekst treba tumačiti tako da mu nije protivno da trajanje plaćenog odmora može biti različito s obzirom na razlog izostanka radnika, ako nacionalno pravo u određenim uvjetima predviđa duži plaćeni godišnji odmor može od minimalna četiri tjedna kako je predviđeno Direktivom [2003/88]?”

Prvo pitanje

- 15 Svojim prvim pitanjem, nacionalni sud u biti pita treba li članak 7. stavak 1. Direktive 2003/88 tumačiti tako da su mu protivne nacionalne odredbe ili praksa, u skladu s kojom se pravo na plaćeni godišnji odmor uvjetuje razdobljem od najmanje deset dana ili mjesec dana stvarnog rada tijekom referentnog razdoblja.

- 16 U tom pogledu valja podsjetiti da prema ustaljenoj sudskoj praksi pravo na plaćeni godišnji odmor svakog radnika treba smatrati osobito važnim načelom socijalnog prava Unije, od kojeg se ne može odstupiti i koje nadležna nacionalna tijela mogu provoditi samo u granicama izričito propisanim samom Direktivom Vijeća 93/104/EZ od 23. studenoga 1993. o određenim vidovima organizacije radnog vremena (SL L 307, str. 18.), koja je kodificirana Direktivom 2003/88 (vidjeti presudu od 26. lipnja 2001., BECTU, C-173/99, Zb., str. I-4881., t. 43.; od 20. siječnja 2009., Schultz-Hoff i dr., C-350/06 i C-520/06, Zb., str. I-179., t. 22. i od 22. studenoga 2011., KHS, C-214/10, Zb., str. I-11757., t. 23.).
- 17 Dakle, Direktivu 93/104 treba tumačiti u smislu da državama članicama onemogućava da pravo na plaćeni godišnji odmor dodijeljeno svim radnicima jednostrano ograničavaju primjenom uvjeta za ostvarenje takvog prava, koji ima za učinak sprečavanje određenih radnika da ga koriste (vidjeti ranije navedenu presudu BECTU, t. 52.).
- 18 Državama članicama je dopušteno da u svojem nacionalnom zakonodavstvu utvrđuju uvjete ostvarivanja i provedbe prava na plaćeni godišnji odmor, no ne mogu uvjetovati postojanje toga prava (vidjeti ranije navedenu presudu Schultz-Hoff i dr., t. 46.).
- 19 Stoga se propisane mjere provedbe i primjene potrebne za provedbu zahtjeva Direktive 93/104, kodificirane Direktivom 2003/88, mogu razlikovati kad je riječ o uvjetima ostvarivanja prava na plaćeni godišnji odmor, ali ta direktiva ne dopušta državama članicama isključivanje postojanja prava koje je izričito dodijeljeno svim radnicima (vidjeti ranije navedene presude BECTU, t. 55. i Schultz-Hoff i dr., t. 47.).
- 20 Između ostalog, s obzirom da Direktiva 2003/88 ne radi nikakvu razliku između radnika koji izostaju s posla zbog bolovanja tijekom referentnog razdoblja i onih koji su u stvari radili tijekom tog razdoblja (vidjeti ranije navedenu presudu Schultz-Hoff i dr., t. 40.), iz toga slijedi da kad je riječ o radnicima na bolovanju koje je uredno odobreno, država članica ne može uvjetovati da pravo na plaćeni godišnji odmor dodijeljeno tom direktivom svim radnicima podliježe tome da je radnik stvarno radio tijekom referentnog razdoblja koje je utvrdila ta država (vidjeti ranije navedenu presudu Schultz-Hoff i dr., t. 41.).
- 21 Iz navedenog proizlazi da članak 7. stavak 1. Direktive 2003/88 treba tumačiti u smislu da su mu protivne nacionalne odredbe ili prakse koje pravo na plaćeni godišnji odmor uvjetuju razdobljem od najmanje deset dana ili mjesec dana stvarnog rada tijekom referentnog razdoblja.

Drugo pitanje

- 22 Svojim drugim pitanjem, nacionalni sud u biti pita treba li članak 7. Direktive 2003/88 tumačiti u smislu da se u postupku između pojedinaca nacionalnu odredbu, suprotnu navedenom članku 7., koja predviđa da je pravo na plaćeni godišnji odmor uvjetovano najkraćim razdobljem stvarnog rada tijekom referentnog razdoblja, ne smije upotrijebiti.

- 23 Najprije valja napomenuti da se pitanje neprimjene nacionalne odredbe, u mjeri u kojoj je ona suprotna pravu Unije, postavlja tek kada se bilo kakvo usklađeno tumačenje te odredbe pokaže nemogućim.
- 24 U tom pogledu, prema ustaljenoj sudskoj praksi prilikom primjene unutarnjeg prava nacionalni su sudovi dužni, koliko je to moguće, tumačiti ga u skladu s tekstom i ciljem dotične direktive kako bi se postigao njome predviđeni rezultat i postupilo u skladu s člankom 288. alinejom 3. UFEU-a. Ta obveza usklađenog tumačenja nacionalnog prava je u stvari inherentna sustavu UFEU-a jer omogućuje nacionalnim sudovima da osiguraju, u okviru njihovih nadležnosti, potpunu učinkovitost prava Unije prilikom rješavanja sporova koji su pred njima pokrenuti (vidjeti osobito presudu od 5. listopada 2004., Pfeiffer i dr., C-397/01 do C-403/01, Zb., str. I-8835., t. 114.; od 23. travnja 2009., Angelidaki i dr., C-378/07 do C-380/07, Zb., str. I-3071., t. 197. i 198. i od 19. siječnja 2010., Küçükdeveci, C-555/07, Zb., str. I-365., t. 48.).
- 25 Točno je da ovo načelo usklađenog tumačenja nacionalnog prava s pravom Unije poznaje određene granice. Stoga je obveza nacionalnog suca da se pozove na sadržaj direktive prilikom njezinog tumačenja i primjenjuje relevantna pravila unutarnjeg prava ograničena općim načelima prava i ne može služiti kao temelj tumačenja nacionalnog prava contra legem (vidjeti presudu od 15. travnja 2008., Impact, C-268/06, Zb., str. I-2483., t. 100., kao i ranije navedenu presudu Angelidaki i dr., t. 199.).
- 26 U glavnom postupku sud koji je uputio zahtjev navodi da je naišao na takvo ograničenje. Prema tom sudu, članak L. 223-2 alineja 1. Zakonika o radu, koji pravo na plaćeni godišnji odmor uvjetuje najmanje jednim mjesecom stvarnog rada tijekom referentnog razdoblja, ne može se tumačiti u skladu s člankom 7. Direktive 2003/88.
- 27 U tom pogledu valja napomenuti da načelo usklađenog tumačenja zahtijeva također da nacionalni sudovi uzimajući u obzir cjelokupno unutarnje pravo i primjenjujući metode tumačenja koje su njime priznate učine sve što je u njihovoj ovlasti da zajamče punu učinkovitost direktive o kojoj je riječ i pronađu rješenje sukladno cilju kojemu ona teži (vidjeti presudu od 4. srpnja 2006., Adeneler i dr., C-212/04, Zb., str. I-6057., t. 111., i onu ranije navedenu Angelidaki i dr., t. 200.).
- 28 U glavnom postupku, članak L. 223-4 Zakonika o radu, koji za određena razdoblja izostanka s posla predviđa izuzimanje od zahtjeva stvarnog rada tijekom referentnog razdoblja, čini sastavni dio unutarnjeg prava koje nacionalni sudovi trebaju uzeti u obzir.
- 29 Da je nacionalni sud tumačio članak L. 223-4 Zakonika o radu u smislu da razdoblje izostanka zbog nesreće na putu na posao ili s posla treba poistovjetiti s razdobljem izostanka zbog nesreće na radu kako bi članku 7. Direktive 2003/88 dao potpunu učinkovitost, taj sud ne bi naišao na ograničenje u vezi s tumačenjem članka L. 223-2 Zakonika o radu u skladu s pravom Unije, koje je navedeno u točki 26. ove presude.
- 30 U tom smislu treba istaknuti da članak 7. Direktive 2003/88 ne radi nikakvu razliku između radnika koji izostaju zbog bolovanja tijekom referentnog razdoblja i onih koji su stvarno radili tijekom tog razdoblja (vidjeti točku 20. ove presude). Iz toga slijedi da država članica ne može uvjetovati da pravo na plaćeni godišnji odmor radnika koji

izostaje s posla zbog zdravstvenih razloga tijekom referentnog razdoblja podliježe obvezi da tijekom toga razdoblja radnik stvarno radi. Stoga, sukladno članku 7. Direktive 2003/88, niti jednom radniku, bilo da je na bolovanju tijekom referentnog razdoblja zbog nesreće na svojem radnom mjestu ili drugdje, ili zbog bolesti bez obzira na njezinu prirodu ili podrijetlo, ne može biti ugroženo pravo na najmanje četiri tjedna plaćenog godišnjeg odmora.

- 31 Iz navedenoga slijedi da nacionalni sud, uzimajući u obzir cjelokupno unutarnje pravo, a osobito članak L. 223-4 Zakonika o radu, i primjenjujući metode tumačenja koje su njime priznate, treba utvrditi može li pronaći tumačenje tog prava koje dozvoljava izjednačavanje izostanka radnika zbog nesreće na putu na posao ili s posla s jednom od situacija obuhvaćenim tim člankom Zakonika o radu, kako bi se osigurala potpuna učinkovitost Direktive 2003/88 i postigao ishod sukladan cilju koji se time želi postići.
- 32 U slučaju da je takvo tumačenje nemoguće, valja razmotriti ima li članak 7. stavak 1. Direktive 2003/88 izravni učinak i, ako da, može li se M. Dominguez na njega pozvati protiv tuženika u glavnom postupku, osobito protiv svog poslodavca, CICOA, s obzirom na njegovu pravnu prirodu.
- 33 U tom pogledu je jasno da se prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda u svim slučajevima gdje se odredbe neke direktive s obzirom na njihov sadržaj čine bezuvjetnima i dovoljno preciznima pojedinci mogu na njih pozivati pred nacionalnim sudovima protiv države, bilo da je ona propustila pravodobno prenijeti direktivu u nacionalno pravo ili ju je pogrešno prenijela (vidjeti osobito ranije navedenu presudu Pfeiffer i dr., t. 103., i navedenu sudsku praksu).
- 34 Članak 7. Direktive 2003/88 ispunjava te kriterije s obzirom da državama članicama pod jasnim uvjetima nameće preciznu obvezu u pogledu rezultata, koja ne ovisi ni o kakvom uvjetu u vezi s primjenom njome utvrđenog pravila, a koja svakom radniku daje pravo na najmanje četiri tjedna plaćenog godišnjeg odmora.
- 35 Iako članak 7. Direktive 2003/88 ostavlja državama članicama marginu prosudbe prilikom određivanja uvjeta za ostvarivanje i dodjele prava na plaćeni godišnji odmor koje on osigurava, ta okolnost međutim ne utječe na precizan i bezuvjetan karakter obveze utvrđene u tom članku. S tim u vezi valja podsjetiti da članak 7. Direktive 2003/88 nije jedna od odredbi te direktive od kojih članak 17. te direktive dozvoljava odstupanje. Moguće je stoga utvrditi najmanju zaštitu koju države članice, sukladno navedenom članku 7., moraju u svakom slučaju osigurati (vidjeti, mutatis mutandis, ranije navedenu presudu Pfeiffer i dr., t. 105.).
- 36 Budući da članak 7. stavak 1. Direktive 2003/88 ispunjava potrebne uvjete za stvaranje izravnog učinka, valja također napomenuti da je CICOA, jedan od dvoje tuženika u glavnom postupku i poslodavac M. Dominguez, tijelo koje posluje u području socijalne sigurnosti.
- 37 Točno je da u skladu s ustaljenom sudskom praksom direktiva ne može stvarati obveze za pojedinca te se stoga protiv njega nije moguće pozivati na direktivu kao takvu (vidjeti, osobito, presudu od 14. srpnja 1994., Faccini Dori, C-91/92, Zb., str. I-3325., t. 20.; od 7. ožujka 1996., El Corte Inglés, C-192/94, Zb., str. I-1281., t. 15.; ranije

navedene presude Pfeiffer i dr., t. 108. i Küçükdeveci, C-555/07, Zb., str. I-365., t. 46.).

- 38 Valja međutim također podsjetiti da, kada su stranke u sporu u mogućnosti pozvati se na direktivu u postupku protiv države a ne protiv pojedinca, mogu to učiniti bez obzira na svojstvo u kojem država djeluje, kao poslodavac ili javna vlast. U jednom i drugom slučaju treba, naime, izbjeći situaciju u kojoj bi država mogla imati koristi od svog nepoštovanja prava Unije (vidjeti osobito presudu od 26. veljače 1986., Marshall, 152/84, Zb., str. 723., t. 49.; od 12. srpnja 1990., Foster i dr., C-188/89, Zb., str. I-3313., t. 17. i od 14. rujna 2000., Collino i Chiappero, C-343/98, Zb., str. I-6659., t. 22.).
- 39 Stoga entiteti protiv kojih se može oslanjati na odredbe direktive koje su sposobne za izravni učinak obuhvaćaju tijelo, koji god da mu je pravni oblik, koje je odgovorno, temeljem mjere koju usvoji država, pružati javnu uslugu pod kontrolom države i koje u tu svrhu ima specijalne ovlasti izvan onih koje rezultiraju iz uobičajenih pravila primjenjivih u odnosima među pojedincima (vidjeti osobito ranije navedenu presudu Foster i dr., t. 20.; Collino i Chiappero, t. 23. i od 19. travnja 2007., Farrell, C-356/05, Zb., str. I-3067, t. 40.).
- 40 Nacionalni sudac stoga treba odrediti može li se protiv CICOA pozvati na članak 7. stavak 1. Direktive 2003/88.
- 41 Ako je to slučaj, članak 7. Direktive 2003/88, koji ispunjava uvjete potrebne za stvaranje izravnog učinka, imao bi za posljedicu to da bi nacionalni sud trebao zanemariti svaku suprotnu nacionalnu odredbu.
- 42 Ako to nije slučaj, valja podsjetiti da se čak i jasna, precizna i bezuvjetna odredba direktive koja dodjeljuje prava ili nameće obveze pojedincima ne može primijeniti kao takva u okviru spora koji suprotstavlja isključivo pojedince (vidjeti ranije navedenu presudu Pfeiffer i dr., t. 109.).
- 43 U takvoj situaciji stranka koja je oštećena zbog neusklađenosti nacionalnog prava s pravom Unije može se pozvati na sudsku praksu proizašlu iz presude od 19. studenoga 1991., Francovich i dr. (C-6/90 i C-9/90, Zb., str. I-5357.), kako bi prema potrebi ostvarila naknadu pretrpljene štete.
- 44 Stoga na drugo pitanje valja odgovoriti:
- uzimajući u obzir cjelokupno unutarnje pravo, a osobito članak L. 223-4 Zakonika o radu, i primjenjujući metode tumačenja koje su njime priznate, nacionalni sud treba utvrditi može li pronaći tumačenje tog prava koje dozvoljava izjednačavanje izostanka radnika zbog nesreće na putu na posao ili s posla s jednom od situacija obuhvaćenih tim člankom Zakonika o radu, kako bi se osigurala potpuna učinkovitost Direktive 2003/88 i postigao ishod dosljedan cilju koji se time želi postići.
 - ako takvo tumačenje nije moguće, nacionalni sud treba utvrditi može li se, s obzirom na pravnu prirodu tuženika u glavnom postupku, pozvati na izravan učinak članka 7. stavka 1. Direktive 2003/88 protiv njih.

– ako nacionalni sud nije u mogućnosti postići cilj utvrđen člankom 7. Direktive 2003/88, stranka koja je oštećena zbog neusklađenosti nacionalnog prava s pravom Unije može se pozvati na ranije navedenu presudu Francovich i dr., kako bi prema potrebi ostvarila naknadu pretrpljene štete.

Treće pitanje

- 45 Svojim trećim pitanjem nacionalni sud u biti pita treba li članak 7. stavak 1. Direktive 2003/88 tumačiti tako da mu je protivna nacionalna odredba koja, ovisno o razlogu izostanka radnika zbog bolovanja, predviđa razdoblje plaćenog godišnjeg odmora koje je dulje ili jednako najkraćem razdoblju od četiri tjedna koje je zajamčeno tom direktivom.
- 46 U tom smislu valja podsjetiti da, kako je navedeno u t. 30. ove presude, članak 7. Direktive 2003/88 ne radi nikakvu razliku na temelju razloga izostanka radnika zbog bolovanja koje je uredno odobreno te svaki radnik, bilo da je na bolovanju zbog nesreće na svojem radnom mjestu ili drugdje, ili zbog bolesti bez obzira na njezinu prirodu ili podrijetlo, ima pravo na najmanje četiri tjedna plaćenog godišnjeg odmora.
- 47 Međutim, kako su naveli nezavisna odvjetnica u točki 178. svojeg mišljenja i Europska komisija u svojim pisanim očitovanjima, utvrđenje iz prethodne točke ne znači da Direktiva 2003/88 isključuje nacionalne odredbe koje daju pravo na više od četiri tjedna plaćenog godišnjeg odmora, odobreno na temelju uvjeta za ostvarivanje i dodjelu prava na plaćeni godišnji odmor određenih tim nacionalnim pravom.
- 48 Kako izričito proizlazi iz članka 1. stavka 1. i stavka 2. točke (a) te članka 7. stavka 1. i članka 15. Direktive 2003/88, svrha direktive je samo utvrditi minimalne sigurnosne i zdravstvene uvjete za organizaciju radnog vremena te ona ne utječe na pravo država članica da primijene nacionalne odredbe koje su povoljnije za zaštitu radnika.
- 49 Stoga je državama članicama dopušteno da predvide kako se pravo na plaćeni godišnji odmor, dodijeljeno na temelju nacionalnog prava, može razlikovati prema uzroku izostanka radnika zbog zdravstvenih razloga, pod uvjetom da je taj odmor uvijek dulji ili jednak najkraćem razdoblju od četiri tjedna kako je predviđeno u članku 7. navedene direktive.
- 50 Iz navedenog slijedi da članak 7. stavak 1. Direktive 2003/88 treba tumačiti tako da se ne protivi nacionalnoj odredbi koja, ovisno o razlogu izostanka radnika zbog bolovanja, predviđa razdoblje plaćenog godišnjeg odmora koje je dulje ili jednako najkraćem razdoblju od četiri tjedna, i koje je zajamčeno tom direktivom.

Troškovi

- 51 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (veliko vijeće) odlučuje:

1. **Članak 7. stavak 1. Direktive 2003/88 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. studenoga 2003. o određenim vidovima organizacije radnog vremena treba tumačiti tako da su mu protivne nacionalne odredbe ili praksa, u skladu s kojom se pravo na plaćeni godišnji odmor uvjetuje razdobljem od najmanje deset dana ili mjesec dana stvarnog rada tijekom referentnog razdoblja.**
2. **Uzimajući u obzir cjelokupno unutarnje pravo, a osobito članak L. 223-4 Zakonika o radu, i primjenjujući metode tumačenja koje su njime priznate, nacionalni sud treba provjeriti može li pronaći tumačenje tog prava koje dozvoljava izjednačavanje izostanka radnika zbog nesreće na putu na posao ili s posla s jednom od situacija obuhvaćenih tim člankom Zakonika o radu, kako bi se osigurala potpuna učinkovitost članka 7. Direktive 2003/88 i postigao ishod dosljedan cilju koji se time želi postići.**

Ako takvo tumačenje nije moguće, nacionalni sud treba utvrditi može li se, s obzirom na pravnu prirodu tuženika u glavnom postupku, pozvati na izravan učinak članka 7. stavka 1. Direktive 2003/88 protiv njih.

Ako nacionalni sud nije u mogućnosti postići cilj utvrđen člankom 7. Direktive 2003/88, stranka koja je oštećena zbog neusklađenosti nacionalnog prava s pravom Unije može se pozvati na presudu od 19. studenoga 1991., Francovich i dr. (C-6/90 i C-9/90), kako bi prema potrebi ostvarila naknadu pretrpljene štete.

3. **Članak 7. stavak 1. Direktive 2003/88 treba tumačiti tako da mu nije protivna nacionalna odredba koja, ovisno o razlogu izostanka radnika zbog bolovanja, predviđa razdoblje plaćenog godišnjeg odmora koje je dulje ili jednako najkraćem razdoblju od četiri tjedna, i koje je zajamčeno tom direktivom.**

[Potpisi]

* Jezik postupka: francuski